

14.9.2012

SISÄASIAINMINISTERIÖ

14. 09. 2012

INRIKESMINISTERIET

kirjaamo@intermin.fi

Viite: SM007:00/2012

**POHJOIS-SAVON POLIISILAITOKSEN LAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYKSEN
LUONNOKSESTA**

Poliisi- ja pakkokeinolakien uudistuksen lähtötavoitteena on ollut toimivalta säännösten yhtenäistäminen. Mikä on hyvä. Uudistuksessa toimivalta säännöksi erityisesti salaisten tiedonhankinta- ja pakkokeinojen osalta on säädelty aiempaa täsmällisemmin. Lakipaketin laajuuden vuoksi säännöksiin on jäänyt ristiriitaisuuksia ja tulkinnanvaraisuuksia, joita täydennysosilla on korjattu. Tässä täydennyspaketissa on keskitytty lähinnä teknisten puuteiden korjaamiseen mutta lainkäytön käytännön tuomia puutteisiin ei ole tehty korjausesityksiä.

Uudistuspaketissa on keskitetty pitkälti viranomaisten toimivaltasäännösten täsmällisempään säätelyyn ja rikoksesta epäillyn oikeuksien turvaamiseen. Lausuttavana olevassa täydennyspaketin yleisperusteluissa on tuotu kyllä esille myös, että po. lakien uudistuksessa ei tule unohtaa asianomistajan asemaa eikä hänen perusoikeuksiaan, joita lähtökohtaisesti lainsäädännöllä ja viranomaisten toiminnalla tulee turvata. Lakien uudistuksissa on korjattu se epäkohta mikä on nyt voimassa olevassa laissa tietyissä vähäisimmissä asianomistaja rikoksissa esim. televalvonnan käytön osalla. Täydennyksissä on huomioitu mm. asianomistajan suostumuksella tapahtuva televalvonnan mahdollisuus esitutkintaviranomaisilla myös vähäisempien rikosten tutkinnassa, koska lähtökohta televalvonnan tarpeelle laukaisee yksittäistä asianomistajaa kohtaava oikeudenloukkaus ja sen perusteella poliisille tehty rikosilmoitus ja selvittämisintressi. Asianomistajan näkökulmasta myös vähäisemmät rikokset ovat hänen kannaltaan merkityksellisiä ja siten viranomaisilla tulee olla tiedonhankinnan ja pakkokeinon käytön mahdollisuus myös näissä tapauksissa.

Ylimääräisen tiedon käytön mahdollisuudessa tulee varmistaa Suomen oikeusjärjestelmässä valitsevana olevan vapaan todistelunperiaate mukaisesti. Ylimääräisen tiedon käyttöä todisteena ei tule sitoa liiaksi rikoksen vakavuusasteeseen vaikkakin tieto olisi saatu vakavan rikoksen selvittämisen yhteydessä saaduilla tiedonhankinta- tai pakkokeinoilla. Päätösvalta tiedon käyttämisestä ja hyödyntämisestä todisteena tulee jättää tuomioistuimelle ilman lainsäädännöllä säädeltyjä rajoitteita. Täydennystä koskevassa hallituksen esityksessä on tuotu esille, että ylimääräinen tieto on tietoa joka on jo tullut poliisiin tai muun esitutkintaviranomaisen tietoon eikä tietoa voida enää pois pyyhkiä. Lisäksi ylimääräisen tiedon käytön mahdollisuutta arvioitaessa tulee huomioida myös muiden kuin rikoksesta epäiltyjen perusoikeudet. Yleisesti ylimääräinen tieto ja sen käyttö kohdentuu yksittäiseen asianomistajaan ja häneen kohdistuneen perusoikeuden loukkaukseen korjaamiseen. Esim. törkeän huumausainerikoksen yhteydessä suoritettua telekuuntelusta paljastuneeseen laittoman uhkauksen liittyen. Ylimääräinen tieto suojaa väkivallan kohteeksi joutuneen oikeutta.

Täydennyspaketin ulkopuolelle on jäänyt vielä useita säännöksiä joissa lainkäytössä käytännössä tulee vastaan liiaksi tulkinnanvaraisuutta ja vaatii joko säädösten teknisesti uudelleen kirjoittamista tai kokonaan erillisiä asetuksella annettavia täsmällisempiä soveltamisohjeita. Nykyiselleen jäädessään

1.1.2014 voimaan tulevat säädökset jää liiaksi yksittäisten virkamiesten tulkinnan ja tulevan oikeuskäytännön varaan. Esimerkiksi kokonaisuus:

- Esitutkintatoimenpiteen siirtäminen (ETL 3 luku 12 §)
- Valvottu läpilasku (Pol L 5 luku 43 §, PKL 10 luku 10 §)
- Salaisen tiedonhankinnan suojaaminen (PolL 10 luku 46 §)
- Salaisen pakkokeinon käytön suojaaminen (PKL 10 luku 47§)

Kaikissa em. pykälissä on lähtökohtaisesti sama lähtötarkoitus, että esitutkintaviranomainen voi siirtää puuttumista tapahtuvaan tai jo tapahtuneeseen rikokseen liittyen. Lakipaketin esitöistä ei ilmene tarkemmin miten kutakin pykälää tulisi soveltaa suhteessa toiseen vastaavaan säädökseen. Esitöissä on kyllä mainittu lyhyitä esimerkkejä, mutta esimerkkien valossa lainkäyttö käytännössä saattaa muodostua erittäin haasteelliseksi mm. käytettävissä olevien resurssien tiimoilta vrt. valvottu läpilaskun kontrolli vaatimus.

Säädösten tulkinnanvaraisuus aiheuttaa myös jälkikäteisvalvonnalle haasteita. Päätökset tehdään yleensä valitsevan tiedon perusteella, mutta päätöksiä joudutaan useasti arvioimaan myös jälkikäteen, jolloin käytettävissä on pääsääntöisesti huomattavasti syvällisempi aineisto. Näissä tilanteissa saattaa yksittäisten virkamiesten tekemät päätökset väljästi tulkittavista säädöksistä joutua aiheettoman arvostelun kohteeksi. Jokaisella viranomaisten toimintaan kohdistuneella arvostelulla on aina merkitystä viranomaistoiminnan uskottavuudelle. Siksi näitä turhia arvostelun kohteeksi tulevia tilanteita pitää välttää lainsäädäntöä selkeyttämällä.

Tarkkailu ja suunnitelmallinen tarkkailu:

Sekä Poliisilain että Pakkokeinolain uudistuksessa on säädelty tarkkailun lisäksi uutena tiedonhankinta- ja pakkokeinona suunnitelmallinen tarkkailu (PolL 5 luku 10 § ja PKI 10 luku 12§). Molemmissa laissa suunnitelmallisen tarkkailun edellytyksenä on, että epäillään rikosta jossa ankarin rangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta, varkaus tai kätkemisrikos.

Esitutkintaviranomaisena tuntuu vieraalta, että poliisin yksi peruskeinoista rajataan pois hyvinkin tavallisten rikosten paljastamisesta ja selvittämisestä. Esimerkiksi vahingonteko tai sarja vahingontekoja tietyllä alueella, joista voidaan epäillä tiettyä tai tiettyjä henkilöitä, aiheuttaa yksittäisinä rikoksina useasti huomattavaakin vahinkoa. Nyt 1.1.2014 voimaan tulevan lainsäädännön perusteella esitutkintaviranomaiset eivät voi aloittaa suunnitelmallisesti paljastamaan tai selvittämään em. rikoksia tarkkailun keinoin, koska toiminta täyttää suunnitelmallisen tarkkailun määritelmän, mutta ei sen edellytyksiä. Em. esimerkin mukaisia tilanteita ja tarpeita tarkkailulle / suunnitelmalliselle tarkkailulle on myös muiden lukuisten rikosten osalta, joiden ankarin rangaistus on alle kaksi vuotta vankeutta, mutta paljastaminen tai selvittäminen vaatii pidempiaikaista tarkkailua eli määritelmän mukaista suunnitelmallista tarkkailua.

Tästä syystä 1.1.2014 voimaan tulevien poliisilain ja pakkokeinolain tarkkailua ja suunnitelmallista tarkkailua koskevia säädöksiä suunnitelmallisen tarkkailun edellytysten osalta tulee arvioida uudelleen. Lähtökohtaisesti nämä vähemmän vakavat rikokset, joiden osalta suunnitelmallinen tarkkailu on rajattu pois lainsäädännöllä, kohdistuvat pääasiassa yksittäisiin asianomistajiin ja heidän perusoikeuksien oikeushyvien loukkaamiseen. Asianomistajan asemaa heikennetään 1.1.2014 voimaan tulevalla lainsäädännöllä.

Poliisipäällikkö

Kari Heimonen

Rikoskomisario

Juha Korhonen